

U–jazdowski

Historia Zamku Ujazdowskiego i Jazdowa

Ujazdów

najstarszy teren Warszawy

1262—1526

gród książąt mazowieckich

1526—1792

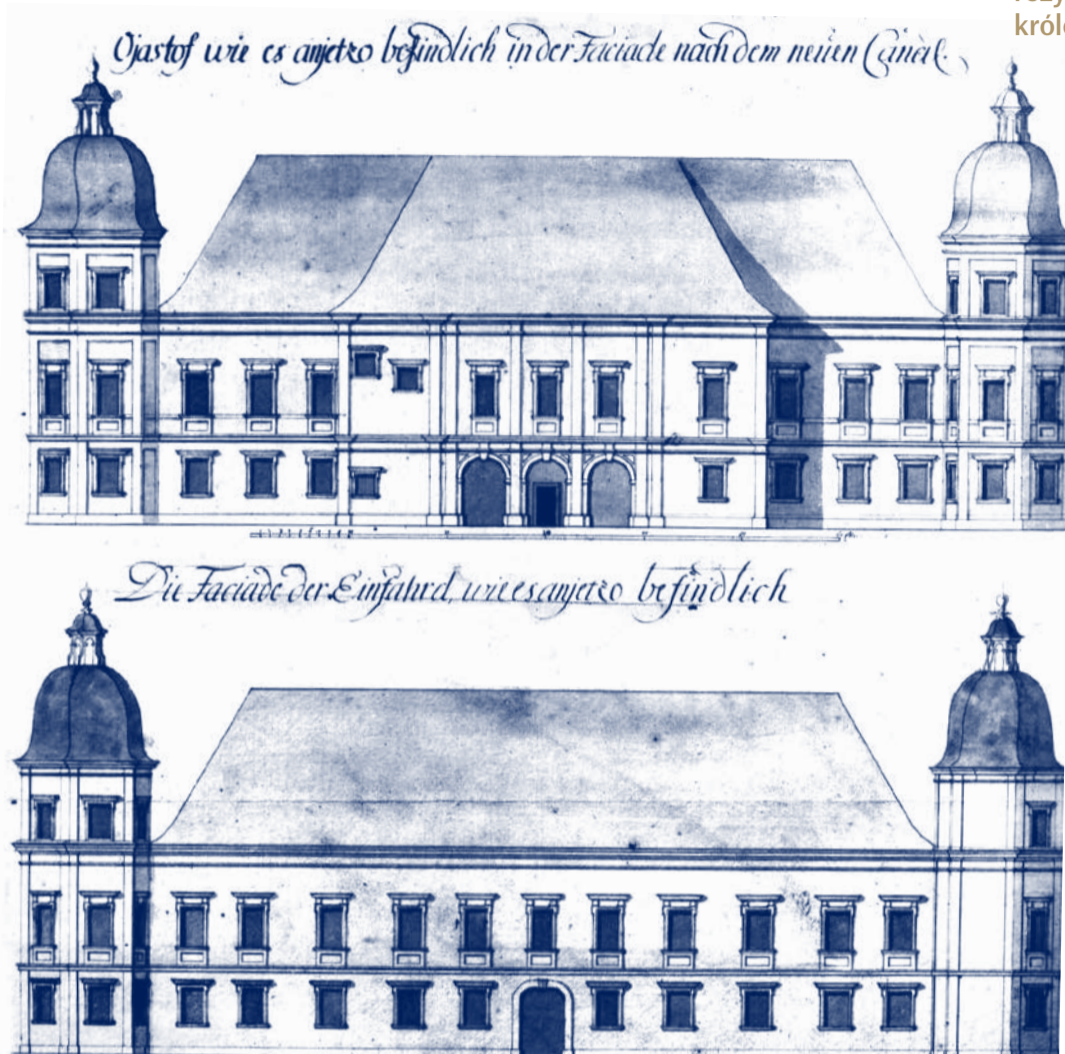
rezydencja królów polskich

1809—1944

wojskowy Szpital Ujazdowski

od 1985

Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski

Siedziba książąt mazowieckich

Historia Warszawy zaczyna się wraz z grodem Jazdów powstałym w XII lub XIII wieku jako miejsce postoju książąt mazowieckich w czasie polowań. Stał tu najstarszy zamek na terenie dzisiejszej Warszawy.

Rezydencja królewska

Gród z czasem stał się wsią i folwarkiem królewskim. W XVI wieku tu właśnie powstała drewniana willa Anny Jagiellonki.

Po śmierci królowej Anny w roku 1569 właścicielem Ujazdowa został jej siostrzeniec, król Zygmunt III Waza – syn Katarzyny Jagiellonki i króla szwedzkiego Jana III Wazy.

W roku 1624 Zygmunt III Waza rozpoczął budowę królewskiej rezydencji w Ujazdowie, to znaczy murowanego pałacu z ogrodem, nawiązującego do budownictwa zamkowego i do doniosłej historii tego miejsca.

Dzisiejszy wygląd Zamku Ujazdowskiego jest zbliżony w formie do rezydencji z czasów Władysława IV

Budowę rezydencji ukończono dopiero za panowania Władysława IV w 1637 roku. Zamek został założony na planie kwadratu z krążankowym dziedzińcem wewnętrznym i wieżami narożnymi. Wczesnobarokowy pałac łączył w sobie cechy architektury północnej i rzymskiej.

Rozbudowana i kończona przez Władysława IV rezydencja składała się z zamku poprzedzonego dziedzińcem paradnym, ogrodów z pawilonami, zwierzyńca i folwarku. Dwukondygnacyjny główny budynek mieszkalno-reprezentacyjny na planie kwadratu stał się dominantą z wewnętrznym dziedzińcem, czterema wieżami na narożach i ryzalitem na osi od strony skarpy.

W czasie potopu szwedzkiego Zamek Ujazdowski został zdewastowany. W drugiej połowie XVII wieku właścicielem rezydencji został marszałek wielki koronny, Stanisław Herakliusz Lubomirski, pierwszy właściciel Łazienek, należących do Jazdowa. Restauracji zamku podjął się w latach 1674–1694 znakomity holenderski architekt osiadły w Polsce, Tylman z Gameren, osobisty architekt Lubomirskiego.

Kanał Piaseczyński

Na polecenie Augusta II Mocnego w latach 1717–1726 wykonano realizację niezwyklej osi widokowej w duchu dojrzałego baroku. Tak powstał Kanał Piaseczyński, wzorowany na kanale w Wersalu. Warto podkreślić, że w momencie ukończenia Kanał Piaseczyński był drugim co do wielkości założeniem wodnym w Europie, znajdującym się na osi ogrodowej rezydencji.

W XIX wieku kanał został obudowany drewnianymi pawilonami koszarowymi, a sam zbiornik wykorzystywano jako basen ćwiczebny, w którym rosyjscy kawalerzyści uczyli się pływać i pokonywać przeszkody wodne.

Zamek Ujazdowski pełnił również funkcję koszarową

W 1766 roku zamek kupił król Stanisław August Poniatowski z zamiarem przebudowania go na prywatną rezydencję, odmienną w charakterze od oficjalnej siedziby w Zamku Królewskim. Ze względu na potężne koszty rewitalizacyjne król zrezygnował jednak z tego planu. W 1772 roku wstrzymał przebudowę, a w roku 1784 roku przeznaczył zamek na koszary Gwardii Pieszej Litewskiej.

W czasie Insurekcji Tadeusz Kościuszko zamierzał przekształcić koszary w lazaret, ale nastąpiło to dopiero w roku 1809, kiedy to w zamku został na stałe ulokowany szpital wojskowy.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku noszono się z zamiarem przeznaczenia budynku na siedzibę władz państwowych, jednak od 1922 roku mieściła się w nim Wojskowa Szkoła Sanitarna, a w latach 1930–1939 działało Centrum Wyszkożenia Sanitarne. Na okres okupacji przypadają lata działalności w tym miejscu Szpitala Ujazdowskiego

Współczesność

W czasie II wojny światowej Zamek Ujazdowski został spalony, a po wojnie rozebrany przez władze komunistyczne. Od 1973 roku trwała rekonstrukcja korpusu głównego według projektu Piotra Biegańskiego. To, co dziś widzimy, to barokowo-modernistyczna forma architektoniczna.

W 1981 roku zapadła decyzja o przekazaniu Zamku Ujazdowskiego środowisku artystów. Od 1985 roku mieści się tu Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, które w tym miejscu, pamiętającym początki Warszawy, stanowi pomost między przeszłością, współczesnością i przyszłością.

Ujazdów

Plac Na Rozdrożu

Największy cmentarz polowy

W czasie obrony Warszawy we wrześniu 1939 roku zmarłych pacjentów Szpitala Ujazdowskiego chowano wzdłuż ogrodzenia Parku Ujazdowskiego. Powstał tu największy cmentarz polowy Warszawy, liczący około 696 mogił. W 1950 roku władze miasta z udziałem Czerwonego Krzyża dokonały ekshumacji poległych, których przeniesiono na Powązki Wojskowe.

Al. Ujazdowskie

Ogród Botaniczny

Zabudowania Szpitala Ujazdowskiego

Budynek byłego Pawilonu Chirurgicznego Szpitala Ujazdowskiego. Mieści się tu obecnie Dział Starej Książki Medycznej Głównej Biblioteki Lekarskiej, a także stała ekspozycja wojennej historii nieistniejącego Szpitala Maltańskiego.

Budynek byłego Pawilonu Oddziału Chirurgicznego Kadry Oficerskiej im. prof. Andrzeja Dybka Szpitala Ujazdowskiego. Mieści się tu Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego, który od 2003 roku zajmuje się dokumentowaniem polskiego życia teatralnego oraz badaniami nad historią i współczesnością polskiego teatru.

Prapremiera *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego

Odbyła się przed królem Stefanem Batorym i królową Anną Jagiellonką 12 stycznia 1578 roku podczas ślubu wpływowego kanclerza Jana Zamoyskiego z Krystyną Radziwiłłówną. Było to pierwsze przedstawienie teatralne w Warszawie.

Łazienki Królewskie

Oś Stanisławowska

W 1780 roku król Stanisław August Poniatowski, wzorując się na francuskich układach urbanistycznych, zainicjował powstanie Osi Stanisławowskiej, która miała łączyć ówczesną

Warszawę z królewską podmiejską posiadłością w Ujazdowie poprzez układ placów gwiazdzystych. W ten sposób powstały współczesne place: Na Rozdrożu, Zbawiciela

Cysterna

XIX-wieczne fragmenty kanalizacji zamku. Pozostałości po zbiorniku wodnym z czasów, kiedy w zamku był lazaret.

Daty wygrawerowane na metalowych chorągwiach, które wieńczą latarnie czterech baszt, symbolizują ważne momenty w historii Zamku Ujazdowskiego.

1624

Położenie kamienia węgielnego pod budowę Zamku Ujazdowskiego na zlecenie króla Zygmunta III Wazy.

1720

Powstanie Kanału Piaseczyńskiego na zlecenie króla Augusta II Mocnego.

1939

Powstanie największego cmentarza polowego Warszawy.

1980

Przekazanie Zamku Ujazdowskiego na cele Centrum Sztuki Współczesnej.

Studnia

Zlokalizowana na środku dziedzińca Zamku Ujazdowskiego studnia pochodzi z XVII wieku. Jest połączona z Kanałem Piaseczyńskim. Ma 28 metrów głębokości.

Aleksander Gierymski

Na terenie Szpitala Ujazdowskiego urodził się i spędził młodość Aleksander Gierymski (1850–1901), malarz, który tworzył w Warszawie, a potem w Monachium, Rzymie, Paryżu i Wenecji. Zmarł w Rzymie. Spoczywa na Campo Verano.

(d. Rotunda), Unii Lubelskiej, Piaseczyński, Zamek Ujazdowski, ciąg obecnych ulic: al. Wytrakt łączący Ujazdów z polami elekcyjnymi na Woli nazywany ul. Niemcewicza i ul. Prądzińskiego. Projektantem był prawdopodobnie Efraim Szreger.

Park Agrykola

Agrykola

OS STANISŁAWOWSKA

OS STANISŁAWOWSKA

